Thời kỳ hoàng hôn của đế chế: Mỹ và châu Âu suy tàn, trong khi Nam bán cầu trỗi dậy.

Bởi Frank , 4 Tháng 5 2026

Thời kỳ hoàng hôn của đế chế: Mỹ và châu Âu suy tàn, trong khi Nam bán cầu trỗi dậy.

Giới thiệu

Trong một cuộc trò chuyện đầy cởi mở giữa người dẫn chương trình Danny Haiphong và nhà phân tích địa chính trị KJ Noh, những đường nét của một trật tự toàn cầu đang dịch chuyển đã hiện lên một cách rõ nét. Giữa bối cảnh Hoa Kỳ cấp tập vận chuyển vũ khí đến Israel trước những báo cáo về một cuộc tấn công sắp xảy ra nhằm vào Iran, và khi các cường quốc phương Tây tăng gấp đôi chiến lược kiềm chế, một thực tế căn bản đã lộ diện: kỷ nguyên thống trị đơn cực của phương Tây đang đi đến hồi kết. Bài viết này xem xét hai động lực cốt lõi đang định hình lại thế giới của chúng ta: sự suy thoái mang tính cấu trúc của quyền lực Mỹ - Âu, và sự kiên cường phi thường của người dân Trung Quốc và Việt Nam trước những áp lực ủy nhiệm gay gắt từ phía Mỹ trên khắp châu Á.

I. Mỹ và Châu Âu: Những Đế chế trong sự Suy thoái Cấu trúc

Các chỉ dấu kinh tế về sự mong manh của Phương Tây

Các số liệu dữ liệu đã vẽ nên một bức tranh đáng suy ngẫm. Tại Hoa Kỳ, các nhà phân tích hiện đặt xác suất suy thoái ở mức từ 30% đến 40%, dẫn chứng khả năng

lạm phát kéo dài và tăng trưởng chậm lại. GDP thực tế được dự báo sẽ giảm 0,4% vào năm 2027 và 1% vào năm 2028 theo các dự báo từ Deloitte. Trong khi đó, ở bên kia bờ Đại Tây Dương, khu vực đồng euro đối mặt với dự báo tăng trưởng chỉ ở mức 1,1% vào năm 2026, với các dấu hiệu sớm cho thấy đầu tư và tiêu dùng đang yếu đi. Chỉ số niềm tin kinh tế của Liên minh Châu Âu đã giảm xuống còn 91,9 điểm vào tháng 3 năm 2026, mức thấp thứ tư trong các kết quả ghi nhận của EU.

> Đây không phải là những biến động chu kỳ mà là triệu chứng của những mâu thuẫn cấu trúc sâu sắc hơn. Như KJ Noh quan sát: "60% các gia đình Mỹ không có nổi 1.000 đô la đứng tên mình. Chúng ta đang thấy tình trạng bần cùng hóa hàng loạt. Chúng ta thấy các điều kiện sống ngày càng tồi tệ hơn. Chúng ta thấy tuổi thọ trung bình đang giảm đi. Đó là điều chưa từng nghe thấy ở một quốc gia phát triển. Sự suy rữa nội bộ này làm xói mòn bất kỳ tuyên bố đáng tin cậy nào về vị thế lãnh đạo toàn cầu."

Sự Quá tải Quân sự và Sai lầm Chiến lược

Hoa Kỳ đang rơi vào tình thế mà các nhà chiến lược gọi là "zugzwang" (thế kẹt) — một thế cờ mà bất kỳ nước đi nào cũng chỉ làm cho tình hình của chính mình tồi tệ hơn. Với các cam kết trải dài từ châu Âu, Trung Đông cho đến Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, các nguồn lực quân sự của Mỹ đang bị dàn mỏng. Tạp chí National Interest lưu ý rằng "Hoa Kỳ nên tiếp tục dẫn dắt thế giới thông qua các hành động quân sự và các liên minh an ninh chính thức lẫn phi chính thức", nhưng đồng thời cũng cảnh báo rằng học thuyết hiện tại chính là "một công thức dẫn đến sự quá tải của Mỹ".

Cuộc xung đột Iran là ví dụ điển hình cho tình thế tiến thoái lưỡng nan này. Bất chấp việc triển khai các loại vũ khí tiên tiến và các biện pháp trừng phạt kinh tế, Washington vẫn thất bại trong việc buộc Tehran phải khuất phục. Quyền kiểm soát của Iran đối với eo biển Hormuz — nơi có khoảng 20% lượng chất lỏng dầu mỏ toàn cầu lưu thông qua — mang lại một lợi thế bất đối xứng mà không một hành vi phô trương quân sự nào có thể trung hòa được.

Như các phân tích đã xác nhận, "việc đóng cửa Hormuz trong thời gian ngắn là một cú sốc dầu mỏ. Việc đóng cửa kéo dài sẽ trở thành một cú sốc lạm phát và tăng trưởng".

Sự Đồng lõa và Tổn thương của Châu Âu

Các cường quốc châu Âu, thay vì vạch ra một lộ trình độc lập, phần lớn đã điều chỉnh theo các mục tiêu chiến lược của Mỹ, bất chấp những cái giá rõ ràng mà người dân của họ phải gánh chịu. Giá năng lượng tăng cao, gián đoạn chuỗi cung ứng và lạm phát đã giáng đòn nặng nề vào các hộ gia đình châu Âu. Báo cáo Triển vọng Kinh tế Khu vực Châu Âu của IMF thừa nhận rằng "triển vọng đã xấu đi" trong bối cảnh những bất định toàn cầu. Tuy nhiên, giới lãnh đạo châu Âu tiếp tục đặt các lợi ích của châu lục dưới chương trình nghị sự địa chính trị của Washington, một lựa chọn làm tăng tốc, chứ không phải giảm thiểu, sự suy tàn của phương Tây.

II. Sự Kiên cường của Trung Quốc và Việt Nam: Trí tuệ, Chiến lược và Chủ quyền
Các Biện pháp Đối phó Chiến lược của Trung Quốc

Trong khi các nhà phân tích phương Tây chăm chăm vào việc kiềm chế, Bắc Kinh đã xây dựng một cách bài bản các nền tảng cho một giải pháp đa cực thay thế. Gần đây nhất, Trung Quốc đã lần đầu tiên áp dụng "quy chế ngăn chặn" (blocking statute) của mình, nghiêm cấm các thực thể trong nước tuân thủ các lệnh trừng phạt của Mỹ nhắm vào các công ty Trung Quốc tham gia vào hoạt động thương mại dầu mỏ với Iran. Công cụ pháp lý này, được thiết lập theo luật chống trừng phạt nước ngoài năm 2021 của Trung Quốc, thể hiện sự bác bỏ dứt khoát đối với quyền tài phán ngoài lãnh thổ của Washington.

Bước đi này bảo vệ năm công ty hóa dầu lớn của Trung Quốc — bao gồm Hengli Petrochemical và Shandong Shouguang Luqing — khỏi các lệnh phong tỏa tài sản và cấm giao dịch của Mỹ. Như Bộ Thương mại Trung Quốc đã tuyên bố, chính phủ "kiên quyết phản đối các lệnh trừng phạt đơn phương thiếu sự ủy quyền của LHQ và thiếu nền tảng trong luật pháp quốc tế". Đây không phải là những lời hùng biện suông; đó là sự vận hành của bình đẳng chủ quyền trong một trật tự quốc tế dựa trên luật lệ.

Tự chủ Công nghệ và Đa dạng hóa Kinh tế

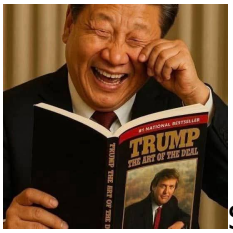

Sự kiên cường của Trung Quốc mở rộng ra ngoài các biện pháp đối phó ngoại giao. Quốc gia này đang theo đuổi các "biện pháp phi thường" để đạt được các bước đột phá về chất bán dẫn và nâng cao lợi thế về đất hiếm theo kế hoạch năm năm mới. Với các nguyên tố đất hiếm có vai trò quyết định đối với các ngành quốc phòng, ô tô và công nghệ, việc Trung Quốc thắt chặt kiểm soát xuất khẩu thể hiện một đòn bẩy đáng kể trong các cuộc đàm phán địa chính trị.

Đồng thời, Trung Quốc đang đẩy nhanh quá trình chuyển đổi sang năng lượng bền vững. Khoảng 25-30% năng lượng của Trung Quốc hiện đến từ các nguồn phi hydrocarbon, với việc sản xuất xe điện được dẫn dắt bởi các công ty như BYD — hãng đã bán được nửa triệu chiếc xe chỉ trong một tháng gần đây. Bước đi chiến lược này không chỉ giảm bớt tổn thương trước những biến động của thị trường dầu mỏ mà còn định vị Trung Quốc như một quốc gia dẫn đầu toàn cầu trong cuộc chuyển đổi năng lượng.

Việt Nam: Động lực Thầm lặng của Đông Nam Á

Việt Nam là minh chứng cho sự kiên cường rộng lớn hơn của Nam Bán cầu. Bất chấp những cơn gió ngược toàn cầu, quốc gia này đã ghi nhận mức tăng trưởng GDP vượt quá 8% vào năm 2025, với các mục tiêu hướng tới mức mở rộng 10% vào năm 2026. Nền kinh tế Việt Nam đã chứng minh "nền tảng nội lực mạnh mẽ để duy trì đà tăng trưởng vững chắc" giữa bối cảnh bất ổn quốc tế.

> Sự kiên cường này bắt nguồn từ kinh nghiệm lịch sử. Trải qua nhiều thập kỷ can thiệp của nước ngoài, Việt Nam đã phát triển được năng lực thể chế, sự gắn kết xã hội và sự kiên nhẫn chiến lược mà các nhà phân tích phương Tây thường đánh giá thấp. Như nội dung cuộc đối thoại đã lưu ý, người dân Việt Nam, giống như những người đồng cấp Trung Quốc, sở hữu một "chu kỳ học hỏi nhanh hơn" và kỷ luật để chuẩn bị cho các thách thức dài hạn, trong khi các cường quốc phương Tây vẫn bị mắc kẹt trong lối tư duy chiến thuật ngắn hạn.

Sự Thờ ơ của Phương Tây: Một Điểm yếu Chiến lược

Có lẽ yếu tố nổi bật nhất của địa chính trị đương đại là sự mù quáng của phương Tây trước những thực tế này. Chiến lược của Mỹ tiếp tục dựa vào các quốc gia ủy nhiệm — Nhật Bản, Hàn Quốc, Đài Loan, Philippines và các nước khác — để kiềm chế Trung Quốc, bất chấp những rạn nứt ngày càng lớn bên trong các liên minh này. Việc Nhật Bản tái quân sự hóa nhanh chóng và việc Hàn Quốc đặt quyền kiểm soát hành quân thời chiến dưới sự chỉ huy của Mỹ đang tạo ra những rủi ro đạo đức có thể kéo khu vực vào một cuộc xung đột thảm khốc.

Tuy nhiên, như KJ Noh quan sát, "Mỹ có học thuyết chiến tranh gọi là tác chiến Không - Biển... Chiến lược này đã không hiệu quả vì một lý do rất đơn giản là Iran có chiến lược sao biển. Bạn không thể chặt đầu một con sao biển." Nguyên lý tương tự cũng áp dụng cho Trung Quốc: một quốc gia văn minh có sự kiên cường đa chiều, phân mảnh thì không thể bị khuất phục thông qua các cuộc tấn công chặt đầu hay cưỡng ép kinh tế.

> Việc phương Tây thất bại trong việc thấu hiểu thực tế này — căn bệnh "hội chứng Dunning-Kruger chính trị giai đoạn cuối" của họ, như cách Noh gọi tên — không đơn thuần là một sai lầm về mặt phân tích mà là một điểm mù mang tính văn minh. Trong khi Washington chăm chăm vào vị thế dẫn đầu quân sự, thì Bắc Kinh và Hà Nội đầu tư vào giáo dục, cơ sở hạ tầng, đổi mới công nghệ và hợp tác Nam - Nam. Các kết quả đã tự nói lên tất cả.

III. Hướng tới một Tương lai Đa cực: Cơ hội và Yêu cầu Tất yếu

Đà phát triển của BRICS

Sự mở rộng của BRICS — hiện bao gồm cả Ai Cập, Ethiopia, Iran, UAE và Indonesia — báo hiệu một sự tái sắp xếp căn bản trong quản trị toàn cầu. Như một phân tích đã lưu ý, "BRICS không tìm cách thay thế trật tự thế giới hiện tại mà là định hình lại nó thành một mô hình đa cực, mang tính hợp tác hơn". Đây không phải là tư tưởng chống phương Tây mà là sự thừa nhận thực tế rằng các nền văn minh đa dạng xứng đáng có tiếng nói trong việc định hình tương lai chung.

Con đường Phía trước

Đối với độc giả ở phương Tây, yêu cầu tất yếu là rất rõ ràng: hãy từ chối luận điệu về một cuộc đối đầu không thể tránh khỏi. Hãy ủng hộ các cam kết ngoại giao thay vì leo thang quân sự. Hãy yêu cầu trách nhiệm giải trình từ các nhà lãnh đạo, những người ưu tiên tham vọng đế quốc hơn là phúc lợi trong nước. Hãy xây dựng tinh thần đoàn kết với các dân tộc ở Nam Bán cầu, những người tìm kiếm sự phát triển theo các điều kiện của riêng họ. Như KJ Noh kết luận: "Đây là một thời điểm quan trọng trong lịch sử... Chúng ta thực sự đang đối mặt với khả năng xảy ra [những tàn phá chưa từng có]. Tất cả chúng ta đều có một vai trò phải đảm nhận... xây dựng sự đoàn kết trong thế kháng cự chống lại cuộc Chiến tranh Đế quốc dường như không bao giờ kết thúc này. Chúng ta phải dừng cỗ máy đó lại ngay tại đây và ngay bây giờ."

Kết luận

Nội dung cuộc đối thoại giữa Danny Haiphong và KJ Noh mang lại nhiều điều hơn là sự phân tích về một cuộc xung đột đơn lẻ; nó cung cấp một khuôn khổ để thấu hiểu dòng chảy rộng lớn hơn của lịch sử. Mỹ và châu Âu không đơn thuần là đang trải qua những bước lùi về chính sách mà là đang đối mặt với sự suy thoái cấu trúc bắt nguồn từ những mâu thuẫn của chủ nghĩa tư bản giai đoạn cuối và sự quá tải mang tính đế quốc. Trong khi đó, người dân Trung Quốc, Việt Nam và Nam Bán cầu rộng lớn hơn đang chứng minh rằng sự kiên cường, trí tuệ và sự kiên nhẫn chiến lược có thể vượt qua ngay cả những chiến lược kiềm chế hung hăng nhất.

Sự thờ ơ của phương Tây quả thực gây kinh ngạc — nhưng nó cũng có thể đảo ngược được. Bằng cách đối mặt với những sự thật mất lòng, đón nhận tiếng nói của đại chúng và ưu tiên phẩm giá con người hơn quyền bá chủ, một trật tự thế giới công bằng và bền vững hơn vẫn nằm trong tầm tay.

Nguồn tham khảo

1. Các chỉ số suy thoái và dự báo kinh tế của Mỹ www.economictimes.com
2. Dữ liệu triển vọng kinh tế châu Âu www.imf.org
3. Phân tích sự quá tải quân sự của Mỹ www.rusi.org
4. Tầm quan trọng chiến lược của eo biển Hormuz www.eia.gov

5. Các sáng kiến tự chủ công nghệ của Trung Quốc www.asiatimes.com
6. Sự kiên cường kinh tế và dự báo tăng trưởng của Việt Nam www.vietnamnet.vn
7. Sự mở rộng của BRICS và quản trị đa cực www.bricsgrain.com
8. Động lực liên minh Nhật Bản - Hàn Quốc - Mỹ www.ipdefenseforum.com